

[Fraenkel.]

sig Varer til over 1 Mill. Dollars Værdi. Dermed beskæftigede de 35 pCt. af Landets Industriarbejdere og producerede tilsammen omtrent 50 pCt. af Værdien af samtlige Unionens industrielle Fabrikater. Disse Tal er altsaa fra 1914, men allerede 1925 producerede 5,7 pCt. af Landets Produktionsfirmaer aarlig Varer til over 1 Mill. Dollars Værdi, de beskæftigede herved mellem 56 og 57 pCt. af Landets Industriarbejdere mod 35 pCt. i det forrige Tilfælde, og de producerede over 66 pCt. af Værdien af Landets Industriartikler.

Naar man nu siger: Vi vil have Eksampler herhjemme fra, for ellers kommer det os ikke ved, saa vil man dog sikkert forstaa, at en Bevægelse, der er saa vidt fremme, som jeg her har dokumenteret med nogle enkelte Tal — og de kunde suppleres med mange andre —, er en Verdensbevægelse, som med eller mod vor Villie drager os med sig, og det bevirker, at man maa spørge sig selv: Hvad Nytte gør den, og kan den muligvis gøre nogen Skade?

Her var det, det bedrøvede mig at høre det ærede Medlem Hr. Nygaard hele Tiden tale om Kapitalismens Udskejelser, for det kan man ikke sige, hvis man ikke paa den anden Side indrømmer den uhyre Nytte, som denne Bevægelse har gjort. Direktør Overgaard havde fuldstændig Ret i den Tale, han holdt vistnok den 28. Januar forrige Aar, hvor han sagde: Hele den ubestridelige Løftelse af Arbejderklassen fra Almuens usle Kaar i det 18de Aarhundrede op til Nutiden, som man ikke vilde have drømt om, end ikke midt i forrige Aarhundrede, havde ikke været mulig uden den kapitalistiske Udvikling. Det vilde have været fuldstændig umuligt at føre den igennem uden denne Udvikling.

Økonomisk og teknisk har denne Udvikling altsaa været et stort Gode for Menneskene, hvis man regner den stærke Udvikling af det rent materielle Forhold, som i den Tid er blevet tilvejebragt, for et Gode. Det udelukker imidlertid ikke, at den samme Foreteelse kan rumme sociale Farer, hvilket den ogsaa gør i meget høj Grad. Det er det, som maa gøre de Mennesker ængstelige, der forstaa økonomisk Udvikling og kender økonomisk Udviklings Historie, som ved, at Sagen ikke er afsluttet med de økonomiske eller tekniske Virkninger af denne Udvikling, men at de fører videre til sociale og politiske Virkninger.

Enhver, der kender dette Forløb, maa med Ængstelse spørge sig, om det gaar an

stadigvæk at lade disse vældige Foreteelser, som har nok saa meget i sig af Staten som af Privatforetagendet, gaa videre, lægge Armene over Kors overfor dem og sige: Naturen skal have sit Forløb, og vi maa nu se, hvad der kommer ud af det.

Det gaar efter min Mening ikke an, og naar jeg dør, hvad jeg naturligvis gør, kommer i saa stor en Modsætning til Højfinansens og til Storindustriens, saa beror det jo paa, at Mændene dør heller ikke ser rigtig, hvad Sagen indeholder. De ser paa det paa samme eller lignende Maade som f. Eks. den store Trustmand Carnegie. Han udgav i 1904 en Bog, hvori han ogsaa havde et Afsnit om Trusters. Jeg ilede naturligvis til for at se, hvad denne Mand, der stod til Halsen i Trustdannelser og Trustvæsen, kunde sige om det, og jeg læste til min Forfærdelse følgende. Han siger: Det ligger nu en Gang saadan i Menneskenes Natur, at man skal altid have en eller anden Mode at løbe efter. Kunstneren har sin Mode i en eller anden Mester; som Kunsten nu har udpeget som den i Øjeblikket ideelle, Levemanden har sin Mode, og Forretningsmanden har ogsaa Moder. I Forretningslivet har vi nylig haft Udvandingsens Mode, derefter gik vi over til Konsolideringsens Mode, og i Øjeblikket er Moden for Trust.

Bedre Besked vidste han altsaa ikke. Han kendte ikke noget til alt dette, jeg har antydnet her for lidt siden, han troede, det var en Modesag, som kom og vilde gaa igen. Men det gør den jo ikke, den er tværtimod noget blivende, noget, vi med fuldstændig Sikkerhed kan regne med, noget, hvis uhyre Værdi for Menneskeheden vi har Lov til at, og bør, notere, naar vi taler om denne Sag, men ogsaa noget, som rummer de allerstørste Farer for Samfundet. Det er en Mangel paa Indsigt fra Storfinansens og Storindustriens Side, naar de ikke kan indse dette, ligesom det er en Mangel i andres Indsigt, naar de slet ikke kan faa Øje paa det uhyre Gode, som den kapitalistiske Udvikling har frembragt. Jeg kan nu svare paa et af de Spørgsmaal, der blev stillet til mig af et æret Medlem, det ærede Medlem Hr. Rasmussen (Gylling), nemlig, hvorfor jeg, der indsaa alt dette, gerne vilde have en Hviletid for dette Spørgsmaal i et Par Aar. Det kan jeg svare paa, det er, fordi jeg tror, der i Øjeblikket ligger Spirer til en Forstaaelse rundt omkring paa forskellige Steder i Samfundet — jeg er i Stand til, om jeg vilde, at paapege disse Spirer, men jeg lader dem helst vokse i Stillehed —, som vil og maa føre ogsaa de